

Frydenlund, J. H. (2025). Det potensielle regime: Mot en forebyggelseslogikk med måtehold. I A. J. W. Andersen & S. H. Haugland (Red.), *Perspektiver på psykososial helse* (s. 125–139). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa550207>

Kapittel 7

Det potensielle regime

Mot en forebyggelseslogikk med måtehold

Jonas Højgaard Frydenlund

Det er noen ting jeg helst ikke vil vite. Jeg syns nesten at helt sia Gomlera kom til Oxford, så har'e ikke vært annet enn dårlig nytt. Aldri noe som var bra i mer enn fem minutter om gangen. Sånn som nå, dette badet er godt, og det henger et godt varmt håndkle der, og det er vel en fem minutter unna. [...] Men etter det – nei, jeg veit ikke, jeg, Lyra. Vi har sett noen gruelige greier, hva? Og fler blir det, sikkert. Så jeg trur like godt jeg ikke vil vite hva framtida bringer. Jeg holder meg til akkurat nå. – Roger Parslow.

Fra «Det gylne kompasset» av Phillip Pullman

Å tenke er å være klar for å motta, hva tanken ikke er klar for å tenke.

Lyotard (1989, s. 17, min oversettelse)

Nesten alle er enige om at forebygging er den beste veien å gå for å sikre god psykososial helse. Forebygging er her et bredt begrep som både handler om å redusere risiko for sykdom og skade før større behandling trengs, og om å fremme helse og livskvalitet for et best mulig liv (Mæland, 2021). Vi har alle et potensial vi ikke må la gå til spille. Barn har en særlig rett til dette, hvor skolen fremheves som stedet for forebygging og tilrettelegging (Meld. St. 15 (2022–2023)). Men helst skal vi ha «tidlig innsats» i barnehagen (Meld. St. 6 (2019–2020)), hvor vi kan få mer effekt for mindre kostnad. Forebygging beveger seg til og med ned til før barnets fødsel, hvor vordende foreldre ikke bare anbefales å kutte ut alkohol, men også å trene fysisk for å forebygge mulig sykdom og fremme god utvikling for det potensielle barnet. Hvem kunne da være imot dette?

Som det allerede kommer frem i det ovenstående, har denne forebyggingens logikk ikke noen naturlig stopp. Den har en konstant beherskelses-trang: Det er alltid mer av ditt eget eller andres liv du kan ta kontroll over for å unngå uønskede forhold og fremme det ønskede (Schmidt & Kristensen, 2018). Derfor kunne listen ovenfor også ha inkludert genmodifisering av ufødte barn, kontroll av seksuelle partnere og eugenikken, som var populær før naziregimets effektive utførelse (se Rose, 2001). Det er selvfølgelig langt fra nazikontrollen av den menneskelige rase til å lage handlingsplaner for barn som har begynt å erte andre, men poenget mitt er at det er den samme forebyggingslogikken som ligger bak: Det er fremtiden, heller enn nåtiden, som vi styrer våre handlinger etter. Av denne grunn retter dette kapitlet seg ikke mot en bestemt måte å drive forebygging på (se ev. Mæland, 2021), men

dens formål er hellere å presentere en rekke verktøy til å reflektere over selve *forebyggingslogikken*, slik at den ikke tar overhånd, men heller bedrives med måtehold. Med måtehold mener jeg at vi skal søke å begrense den beherskelses-trang som ligger i forebyggingslogikken.

Kapitlets kunnskapsbidrag består i å sette søkelys på denne logikken, som ellers ofte ignoreres, så vel som i å gi en rekke redskaper til å reflektere over denne. Det første verktøyet er å kunne gjenkjenne og forstå forebyggingslogikken og hvordan den sprer seg ut til flere områder av livet – denne utbredelsen kaller jeg «det potensielle regime», hvor det er barna som settes i fokus i dette kapitlet. Verktøy nummer to er en utforskning av hvordan det potensielle regime vikler seg sammen med tillit og selvforståelse. Det tredje verktøyet er et kritisk blikk på vitenskapens rolle i det potensielle regime. Til slutt foreslår jeg en alternativ forståelse av fremtiden, som inviterer til felles nysgjerrighet og åpenhet for det ukjente. I alle fire avsnitt inviterer jeg til videre tenkning over og utvikling av hvordan måteholden forebygging kunne se ut.

Verktøy: «Det potensielle regime»

Forebyggingslogikken

Forebyggingslogikken bygger på en forståelse av fremtiden som «potensial». Potensial kan forstås som «hvis bare»-situasjoner, der vi med etterpåklokskapens øyne ser mot fremtiden (Bergson, 2014). De oppstår gjerne i maktesløshetsituasjoner, som alvorlig rusmisbruk eller selvmord, der vi opplever å ha kommet for sent. Eksempelvis husker jeg tydelig en konferanse hvor hovedtaleren fortalte om en skoleskyting og den tragiske historien som lå bak gutten som begikk det, her parafrasert: «Hvis bare ... Hvis bare noen hadde gjort noe tidligere, hadde sett de tidlige *tegnene* og gjort noe. Da kunne vi ha unngått denne totale tragedien». Disse tegnene, «sosial isolasjon» og «fravær fra skolen», fungerer som synliggjøring av en potensiell fremtid i nåtiden. På samme måte som røyk er tegn på ild, blir fravær tegn på en glidebane mot kriminalitet og/eller psykososial uhelse. Denne potensielle fremtiden er ikke umiddelbart synlig, men krever et arbeid. Å fortelle historien om skoleskytingen er å bedrive «potensialarbeid», som gir en ennå fraværende fremtid en

«tilstedeværelse» som er mulig å forholde seg til i nåtiden. Den samme logikken er underliggende i det som Rose (2007, s. 6) kaller «optimering»: å handle i nået for å oppnå en ønsket fremtid. Jeg husker eksempelvis en elev-hjem-samtale der et barn fikk vite av sin lærer: «Du er din egen verste fiende. Akkurat nå gjør du så mye her (viser fingre tett på hverandre), og du får fortsatt jevne karakterer. Tenk på hva du kunne oppnå hvis bare du gjorde litt mer!». I tilretteleggelsen for den gode fremtiden kan du alltid gjøre litt mer (se Gaudet, 2023).

Poenget er at forebyggingslogikken intensiverer det som står på spill i den nåværende situasjonen, ved å gjøre en potensiell fremtid synlig. Her går jevne karakterer fra å være bra til å være tegn på utnyttet potensial og latskap. Fravær og sosial isolasjon går fra å være en uønsket situasjon vi må gjøre noe med, til å være en krisesituasjon vi må gjøre noe med nå. Dette vil ofte være moralsk ladet: Forebyggingen viser en dystopi, mens tilretteleggelsen viser en utopi – begge endrer måten vi forstår og handler på i vår nåværende situasjon.

Det potensielle regime

Begrepet «det potensielle regime» har sin inspirasjon fra Foucault (1977), og peker på hvordan en rekke ulike elementer samles omkring en praksis som styrer folks liv etter en potensiell fremtid. Styring skal her ikke forstås i sin vanlige betydning, men heller gjennom «dirigering av dirigering av handlinger» – Foucaults (1982) definisjon av makt. Potensialene dirigerer måten vi dirigerer våre handlinger på, ved å endre situasjonens betydning. Det gir for eksempel mening å begrense alkoholbruk på tvers av befolkningen, når vi vet at alkohol har potensial for skadelige effekter for alle. Begrepet kan hjelpe oss med å undersøke hvordan det blir mulig, legitimt og alminnelig for oss å tenke slik, med det formål å kritisk reflektere over noen av konsekvensene av dette.

Det potensielle regime hos barn

Det er ikke noen ny tanke at barns liv styres i lys av fremtiden. Studier av barndom har lenge pekt på at barns posisjon i samfunnet, hjemmet og i teori er sterkt knyttet til de voksne de vil bli. Prout og James (1997) forteller at dette ble særlig viktig etter psykoanalysen og senere tilknytningsteoriens forskning, som sier at mange voksnes problemer kan forklares ut fra deres barndom. Barndommen intensiveres til en særlig sensitiv periode (Wyness,

2019). Det bør nevnes at dette har møtt motstand i forskning, hvor det flere steder i dag er søkelys på barnelivets egenart og ikke kun dets konsekvenser for den «ferdige voksne» (Juhl, 2022). Barn er dessuten ikke en universell størrelse; de kan for eksempel tenkes annerledes ut fra kjønn, klasse, geografi og religion, hvor oppmerksomheten på barns potensial for eksempel er større i den amerikanske middelklassen enn i arbeiderklassen (Lareau, 2011). Likevel er det vanlig å tenke at vi voksne bedre kan gjennomskue konsekvensene av barns handlinger. Denne fremtiden gjør noe med handlingsrommet til oss voksne. Det gir oss en rett, ja, faktisk en plikt, til å ta ansvar og kontroll over barnas liv. Men dette er også en måte vi holder barn ute fra situasjoner der de selv kan bestemme over sine egne livsbetingelser, fordi vi mener å vite barns beste (Oakley, 1994). I noen tilfeller kan dette legitimere handlinger som er umiddelbart skadelige, fordi de tenkes å bringe et bedre liv i fremtiden. Dette ses for eksempel i bruk av koronavaksiner eller i ideen om å gjøre det mindre hyggelig hjemme, slik at barn får mer lyst til å gå på skole (for eksempel på fravær, se Havik, 2016; for medisineksempel, se Moynihan et al., 2012).

Poenget er at det potensielle regime gir et stort handlingsrom for oss voksne til å ta ansvar for og kontroll over barns liv. Dermed risikerer vi en forskyvning av hvem som har rett til å bestemme situasjoners betydning, og hva som er riktig å gjøre. Dette er ikke nødvendigvis problematisk – det er et vilkår for menneskelivet at voksne har ansvar for barns liv. Å overlate barn til seg selv er også problematisk, hvor Kvale (2004) for eksempel argumenterer for at de da heller forføres av markedets lokkende krefter og reklamer. Kanskje den måteholdne forebyggingen kunne lete etter måter å støtte barn i medbestemmelse av hva som er riktig å gjøre, uten å la dem stå med ansvaret for dette?

Verktøy: Verdier settes på spill

Det potensielle regime gjør en forskjell for hvordan vi jobber med andre mennesker i psykososial helse. Her skisserer jeg hvordan det kan påvirke tilliten og selvforståelsen. Presentasjonen her skal ses som eksempler på hvor jeg ser logikken utspille seg i praksis, og som oppmerksomhetspunkter der jeg mener det er verdt å reflektere over forebyggingslogikken.

Tillit

Under det potensielle regime legitimeres en ettersøkning etter tegn på at folk kunne trenge hjelp – før de virkelig trenger den. Men denne ettersøkningen er ikke en nøytral informasjonssøkning, men heller en aktivitet som forteller noe. Dette kan både styrke så vel som å sette tilliten på spill.

På den ene siden kan denne letingen føre til at vi ser ting vi ikke ellers ville ha sett, fordi det er utenfor vår vitenssfære. Legen kan for eksempel via et trent blikk og instrumenter som blodprøver gjenkjenne tegn på sykdommer før vi får plagsomme symptomer. Vi kan stole på at profesjonelle ser tegn i våre liv og vil fortelle dem til oss i tide. Motsatt har Giddens argumentert for at det også kan føre til mindre tiltro til ens egen opplevelse av helse, og invitere til mer engstelig egenkontroll av tegn på dårlig helse (Rebughini, 2021). De samme tegnene kan også brukes for å få profesjonelle til å ta vår lidelse alvorlig, hvor eksempelvis tegn på psykiatriske diagnoser kan føre til økt hjelp. Motsatt gjør den allmenne kjennskap til disse tegnene også at mennesker med lidelser som ikke vises gjennom kjente symptomer, har en tendens til å få mindre hjelp, rett og slett fordi vi ikke gjenkjenner dem på samme vis som sykdom (Knage, 2023). Kanskje den måteholdne forebyggingen kunne søke et språk som lar folk bli tatt seriøst, selv om lidelsen ikke «ligner» eller «gjøres» helt riktig?

Men selve letingen kan også sette tilliten på spill – her forstått som en gjensidig tro på at folk gjør det de skal. I mine egne studier av fravær fra skolen førte letingen etter barns problemer til økt mistillit hos lærerne til både barn og foreldre. Ikke fordi skolepersonalet ønsket det – tvert imot – men fordi letingen etter hvem sitt fravær som var tegn på en dårlig utvikling, nødvendigvis krevde en del granskning av folks grunner til fravær. Når barn og foreldres handlinger ikke lenger vekket automatisk tillit – men heller ble gransket – måtte de forsvare sine handlinger overfor skolepersonalet, hvilket fikk en gjensidig mistillit til å vokse frem (Frydenlund, 2023). Jordal (2023) har et lignende poeng i sine studier, hvor hun beskriver hvordan problemer med fravær fører med seg at foreldre plutselig må forklare og forsvare alle mulige deler av sitt liv – både overfor seg selv og for profesjonelle; som foreldrestil, soverytmer, holdninger til dataspill osv. – for å bevise at de har barnets beste for øye og evner til å håndtere det. Munck og Marshalls (2023) studie av tidlig innsats tilføyer at det er ulikheter i hvem vi er bekymret for, med minoritetsgrupper og normbrytere som særlig utsatte. Letingen etter tegn kan bli et bekymringsblikk som kaster en skygge av mistillit over folks liv. Bevisbyrden

forskyves, hvor det ikke lenger er skylden som skal bevises – fordi den ligger allerede som potensial i tegnet – men heller uskylden.

Det er viktig å huske at noen ganger er det verdt å sette tilliten på spill, men spørsmålet er da: Når er det dette? Kanskje den måteholdige forebyggingen skal begrense sin leting etter tegn uten å droppe den helt, gjennom å få et reflektert forhold til sin egen bekymring? Kanskje en mulighet vi kunne prøve, er å være nysgjerrige sammen med dem vi er bekymret for, slik at tegn kan forstås i konteksten av deres liv?

Selvforståelse

For å forstå det potensielle regimets effekt på vår selvforståelse trekker jeg på Foucaults (1988) begrep om «selv-teknologier». Selvet konstitueres av måten vi får øye på oss selv på og gjør oss selv gjenkjennelige (Butler, 2017), og selv-teknologiene er disse «speilene». Noen former for liv blir gjenkjennelige som ønskerverdige, noen som uønskede, og noen blir rett og slett umulige å gjenkjenne. Sistnevnte kaller Fricker (2013) «hermeneutisk urett». Alle beskrivelser er ufullstendige (Packer, 2011), og det å bruke potensielle fremtider gjør kun noe av barns liv synlig. Eksempelvis husker jeg en jente som fortalte meg at hun holdt seg borte fra skolen, blant annet fordi hun opplevde å lære mer utenfor skolen, men likevel konkluderte hun med at det nok var henne som var dum – skolen er jo for hennes eget beste. Det var ingen positive forståelser av skolefravær tilgjengelige for henne, men massevis av bilder på en dårlig fremtid som konsekvens av fraværet, og derfor ble hun i stand til å oppfatte seg selv som en fare for sin egen utvikling, og det ble feil å se skolen som uviktig (se også Frydenlund, 2022b).

Selvteknologier er en form for makt vi utøver på oss selv, ved å bruke ideer som kommer utenfra, for å forstå og konstituere oss selv. Makten kommer på denne måten innenfra og er produktiv fordi den muliggjør et syn på deg selv. Men makten er ikke determinerende, den er åpen for motstand og nye måter å forholde seg til. Et godt eksempel på dette er prestasjonskulturen som lenge har vært kritisert for å føre til økt stress (Petersen & Madsen, 2023). Her presterer elever og studenter for å oppnå sitt fulle potensial, som ses gjennom gode karakterer. Meier (2023) beskriver flere tilfeller hvor videregående studenter forholder seg aktivt til disse prestasjons«speilene». For eksempel en jente som er motivert for å prestere i skolen for å gjøre sin lærer fornøyd, men samtidig

føler skam over denne motivasjonen, fordi det ikke er for hennes egen skyld at hun utfyller dette potensialet. Jenten viser en splittelse i hvordan hun skal forholde seg til prestasjon, og denne splittede forholden seg viser seg i skammen, som hun så igjen også forholder seg til for å stille spørsmål ved prestasjon som mål. Meiers poeng er at fordi mennesket alltid forholder seg til måten det forholder seg til seg selv på, så skal vi heller forstå prestasjon (og potensial) som en meningshorisont som de unge fra kulturen nødvendigvis må forholde seg til.

Poenget er altså ikke at det potensielle regime nødvendigvis fører til hermeneutisk urett. Effektene dette har på selvet avhenger av folks kontinuerlige forhold til seg selv. Poenget er at det potensielle regime setter en ramme for forståelser av barnelivet, som barn (og voksne) blir nødt til å forholde seg til. Hva hvis den måteholdne forebyggingen hadde en oppmerksomhet på folks kontinuerlige og aktive forhold til seg selv?

Verktøy: Vitenskapens rolle

Vitenskapens fremgang har gjort en stor forskjell for hvordan vi forstår fremtiden, hvor særlig statistikken har vært viktig som måte å prøve å forutse fremtiden (Hacking, 2006). Mens vi tidligere så fremtiden som en vei allerede lagt av Gud, mener jeg vi i dag ser oss selv som stående i et konstant veikryss, der vi har mange forskjellige potensielle veier å gå av forskjellig statistisk sannsynlighet. Noen veier går mot fordervelse, andre fører mot våre drømmer, men få er helt nøytrale. I veikrysset er fremtiden usikker, men den kommer helt sikkert, og derfor blir vi nødt til å handle nå (se også Rose, 2001). Vitenskapen gir oss muligheten til å få øye på alle disse veiene, og derigjennom opplever vi fremtiden som en rekke valgmuligheter.

Hultqvist (2004) argumenterer på lignende vis for at normalfordelingen historisk spiller en sentral rolle for fremkomsten av fremtiden som styringsmekanisme rettet mot barn. Normalfordeling er et statistisk begrep som beskriver at innenfor en måling, for eksempel av lesehastighet, vil langt de fleste personer ligge rundt en middelvei. De fleste klarer seg «normalt», mens noen få klarer seg dårligere eller bedre. Ut fra dette vil det være mulig å regne på hvilke andre faktorer som er forbundet med bedre og dårligere lesehastighet.

Vi lærer at det å ha norsk som andrespråk eller mye fravær er en risikofaktor for å ha under normal lesehastighet. Motsatt er det å ha velutdannede foreldre forbundet med et potensial for å ha bedre lesehastighet (Gottfried & Hutt, 2019). Dette gjør det mulig å gjenkjenne norsk som andrespråk og fravær som tegn som peker på at barnet potensielt ikke utvikler god lesehastighet – derfor skal det interverneres her. Vitenskapen blir på denne måten en leverandør av tegn vi kan se etter, for å bedømme hvilke potensielle fremtider som ligger i vår nåværende situasjon. Vitenskapen muliggjør dermed at situasjoner som ikke før var problemer i seg selv, nå kan bli relevante intervensjonspunkter (se også Haslam, 2016).

Det er viktig å her fremheve at dette er et moralsk foretagende, idet vi måler på det vi er interessert i å kunne gjøre noe med. Ifølge Hultqvist (2004) er det særlig velferdsstatens logikker som styrer hvilke ting vi måler på overfor barn. Velferdsstaten utvikler seg selvfølgelig også, og i denne konteksten er det særlig New Public Management-logikken som er relevant: Den setter søkelys på telling og måling av forskjellige indikatorer for å kunne forbedre konkurransedyktighet (Knafo, 2020). Gode karakterer i skolen er for eksempel noe staten særlig er interessert i, fordi det blant annet kan brukes som tegn på global konkurransevne i fremtiden. Hertil tilføyes det at disse tegnene ikke bare er noe som profesjonelle ser etter, men også er noe som folk bruker for å forstå og styre sine egne liv (Hacking, 2004). For eksempel så vi ovenfor (i kapitlet) hvordan studenter må forholde seg til prestasjon i skolen i deres livsførsel. En viktig tilføyelse til dette argumentet er at vitenskapen også gir disse tegnene en legitimitet som «objektive», hvorfor de er vanskelige å gjøre motstand mot (se eksempelvis Frydenlund, 2022a). Fra dette argumenterer Hultqvist (2004, s. 181) at «nasjonen subjektiveres», ved at individer blir forvaltere av sine (samfunnsbestemte) potensial gjort synlige som valgmuligheter de selv har ansvaret for.

Poenget er ikke at vi bør stoppe å bedrive statistisk vitenskap. Det er en av de beste metodene vi har i dag for å hjelpe oss med å forstå konsekvensene av det vi driver med. Det viktige er å ikke forstå statistikk som et skjebnebegrep. Fra statistisk forskning kommer også en god motgift mot de skjebnehistorier som for eksempel kan bygges opp om risikofaktorer. Det viser seg nemlig i longitudinelle studier av folks liv at de fleste med risikofaktorer klarer seg fint i livet, og at de fleste av de med vansker i ungdommen «innhenter» sine medmennesker som eldre (Werner, 2013).

Poenget er heller ikke at det er statistikken som er problemet, men vitenskapens latente kontrollønske (Habermas, 2005). Det er like problematisk å bruke kvalitative studier for å skape tegn på fremtiden. Problemet stikker nemlig helt ned i selve forutsigelsesmekanismen. Empirisk forskning er nødvendigvis basert på fortiden. Det betyr også at hvis det er bestemte bias i fortidens materiale, så vil disse bli fremlagt som fremtidens sikre hendelser. Mayson (2019) viser konsekvensene av dette innenfor rettssystemet, hvor algoritmene som brukes for å forutse hvem som vil begå kriminalitet, har en tendens til å peke på svarte mennesker, fordi svarte mennesker tidligere har blitt arrestert mer. Forutsigelser basert på empirisk forskning bygger altså på antagelsen om at historien alltid vil gjenta seg. Maysons argument er at beslutninger basert på disse forutsigelsene risikerer å delta i skapelsen av denne gjentakelsen. En slags selvoppfyllende profeti. Kanskje den måteholdige forebyggingen er reflektert over verdiene i studier og alltid er på utkikk etter om vi drar med oss fortidens fordommer?

Verktøy: En alternativ forståelse av fremtiden

God doesn't play dice with the world.

Albert Einstein (Hermanns & Einstein, 1983, s. 58)

Det siste verktøyet er en alternativ forståelse av fremtiden. Den sentrale antagelsen ved veikrysset i siste avsnitt er at vi allerede har potensial før vi aktualiserer dem (Ingold, 1998). I statistikken var det ikke *en* vei lagt av gud, men flere veier å gå med forskjellig sannsynlighet, men i begge tilfeller er veiene der på forhånd. Tiden blir kun en utfoldelse av en (eller mange) allerede lagt(e) plan(er). En alternativ forståelse av potensial for den måteholdige forebyggingen finner vi hos Bergson (2014), som skriver at potensial må forstås som noe som både er mer og mindre enn det nåværende øyeblikket. Det er mer fordi det krever tenkningens kraft å kunne se potensialet (potensialarbeid). Det er mindre fordi det i realiseringen av potensial alltid er noe mer enn det vi hadde forventet: vi kan ikke tenke oss til alt som vil skje. Bergson peker på at alt dette «meret» også må ha vært potensielt, bare uten at vi visste det. Men

da betyr det at potensialet for denne teksten du leser nå, allerede var i den første fisken som begynte å kravle på landjorden. Potensial blir et uendelig innholdsmettet begrep og mister dermed sin mening, fordi det alltid er et uendelig antall potensial i enhver situasjon.

Bergson mener heller at vi gjenkjenner i fortiden tegn på den nåtid vi er i ferd med å aktualisere, og derfor tror vi at fortiden allerede inneholdt potensialet for nåtiden – noe vi prosjekterer frem i tiden. I min fortid kunne jeg ikke se at jeg ville skrive denne artikkelen, men nå når jeg skriver den, kan jeg gjenkjenne tidligere tegn på at den lå der som et potensial. Snarere enn å forstå potensial som noe som allerede er der, foreslår Bergson at vi i livets fremskridende øyeblikk skaper fortidens potensial. Realiseringen av nået er ikke døden av de mange potensialene som vi hadde, men heller skapelsen av fortidens potensial.

Ut fra dette foreslår Bergson at vi lever i en åpen verden, uten noen forutbestemte veier å gå, men heller et landskap av stadig nye muligheter. Fremtiden er en kreativ utvikling, som han sier det. Mulighet er ikke et sannsynlighetsbegrep, men et kreativt begrep der vi ikke kan vite hva som vil skje før vi begynner å bevege oss videre. I denne forståelsen har du ikke potensial som kan gå til spille, men når vi beveger oss fremover, oppstår nye uforutsette muligheter. Vi må derfor ikke ønske «hvis bare», men heller spørre «hva hvis nå?»: Hvilke nye muligheter ville kunne få plass om vi forfulgte en annen måte å handle på? En handlemåte der vi ikke søker å gjøre noen utviklinger mer sannsynlige, men heller søker å oppdage nye veier å gå i det åpne landskapet mens vi beveger oss i det.

Her er det viktig å tenke på at dette ikke nødvendigvis er noe godt og ufarlig landskap – alt kan skje, både på godt og vondt (Trebežnik, 2019). Det er et vanskelig rom der vi også må tolerere en del uvisshet. Forebyggingslogikken og dens trang til kontroll av verden er nettopp et forsøk på å imøtekomme denne uvissheten som kan være enormt ubehagelig. Men det er mitt argument at forebyggingstrangen blokkerer vårt syn for nye muligheter som oppstår i livets fremskridende øyeblikk. Fremtiden som åpen gir oss en forståelse av barn, der vi skal hjelpe dem å orientere seg i et åpent landskap, fylt med andre levende vesener som de må streve å komme overens med. Et landskap fylt med nye muligheter, men også fallgruver og fare for å mislykkes. Å styre barn mot fremtiden handler da om en felles utforskning av verden, der vi søker å gjøre barn klare («poised») for det som kommer (se også Shotter, 2011). Som en

speider som alltid er beredt på å håndtere det ene og det andre, må vi sammen finne måter å se og gripe nye muligheter på, men også være klar på å håndtere de utfordringer som dukker opp (se også Ingold, 2015).

Avrunding: Den måteholdige forebyggingen

Å gjøre forutsigelser, å tenke på fremtidens potensial og overveie konsekvensene av våre handlinger er sentralt for det å være menneske. Det er viktig både for å skape håp og når vi skal reflektere etisk over konsekvensene av våre handlinger. Vi kan og bør derfor aldri slutte å forebygge. Jeg foreslår derfor heller en måteholdig forebygging som alltid inkluderer spørsmålet: «Hvor mye kontroll tar jeg, og når er det nok?». I forlengelsen av dette vil jeg ikke her prøve å ta kontroll over hvilke implikasjoner denne tankegangen kan få i fremtiden. Heller vil jeg invitere til at dere aldri lar dette spørsmålet få noe endelig svar. Det er heller et spørsmål vi må forbli utspurt av, uten å fjerne dets kraft til å skubbe til vår forståelse og praksis ved å svare for raskt. I denne måteholdige forebyggingen er det plass til å tenke lenger frem enn de fem minuttene Roger Parslow ønsket. Men vi må forbli åpne og klar over det vi verken kan forutse eller forestille oss. Vi må, som Lyotard sier, tenke.

Referanser

- Bergson, H. (2014). *The possible and the real*. I K. A. Pearson & J. O. Maoilearca (Red.), *Henri Bergson–Key writings*. Bloomsbury Publishing.
- Butler, J. (2017). When gesture becomes event. I A. Street, J. Alliot & M. Pauker (Red.), *Inter views in performance philosophy* (s. 171–191). Palgrave Macmillan.
https://doi.org/10.1057/978-1-349-95192-5_15
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. Penguin Group.
- Foucault, M. (1982). The subject and power. *Critical Inquiry*, 8(4), 777–795.
<https://doi.org/10.1086/448181>
- Foucault, M. (1988). Technologies of the self. I M. H. Luther, H. Gutman & P. Hutton (Red.), *Technologies of the self: A seminar with Michel Foucault* (s. 16–49). Tavistock Publications.
- Fricker, M. (2013). Epistemic justice as a condition of political freedom? *Synthese*, 190(7), 1317–1332. <https://doi.org/10.1007/s11229-012-0227-3>
- Frydenlund, J. H. (2022a). The dirty process of creating clean absence data: An ethnographic study. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2070930>
- Frydenlund, J. H. (2022b). *The many meanings of an empty chair: A critical qualitative study of the constitution of absence from school as a problem and responses to it in Denmark* [Doktorgradsavhandling, Aarhus universitet].
- Frydenlund, J. H. (2023). “Help them follow the proper path”: A qualitative study of the normative context of interventions for absence from school. *International Studies in Sociology of Education*, 0(0), 1–18. <https://doi.org/10.1080/09620214.2023.2185902>
- Gaudet, L. (2023). The piety of optimization: The rhetoric of health awareness in ParticipACTION and Fitbit. *Health: An Interdisciplinary Journal for the Social Study of Health, Illness and Medicine*, 27(1), 3–19. <https://doi.org/10.1177/1363459320988886>
- Gottfried, M. A. & Hutt, E. L. (2019). *Absent from school: Understanding and addressing student absenteeism*. Harvard Education Press.
- Habermas, J. (2005). Knowledge and human interests: A general perspective. I G. Gutting (Red.), *Continental philosophy of science* (s. 310–321). Blackwell Publishing.
<https://doi.org/10.1002/9780470755501.ch23>
- Hacking, I. (2004). *Historical ontology*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1n3x198>
- Hacking, I. (2006). *The emergence of probability: A philosophical study of early ideas about probability, induction and statistical inference* (2. utg.). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511817557>
- Haslam, N. (2016). Concept creep: Psychology’s expanding concepts of harm and pathology. *Psychological Inquiry*, 27(1), 1–17. <http://dx.doi.org/10.1080/1047840X.2016.1082418>
- Havik, T. (2016). Skolevegring. I E. Bru, E. C. Idsøe & K. Øverland (Red.), *Psykisk helse i skolen*. Universitetsforlaget.
- Hermanns, W. & Einstein, A. (1983). *Einstein and the poet: In search of the cosmic man*. Branden Press.

- Hultqvist, K. (2004). «Fremtiden» som styringsteknologi og det pædagogiske subjekt som konstruktion. I J. Krejsler (Red.), *Pædagogikken og kampen om individet – Kritisk pædagogik, ny inderlighed og selvets teknikker* (s. 159–189). Hans Reitzels Forlag.
- Ingold, T. (1998). The evolution of society. I F. Fabian (Red.), *Evolution: Society, science and the universe* (s. 79–99). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511629044.006>
- Ingold, T. (2015). *The life of lines*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315727240>
- Jordal, M. M.. (2023). Legitimeringsarbeid på steroider? Refleksjoner over å starte institusjonell-etnografisk forskning basert på egne erfaringer. I M.-L. Magnussen & A. C. E. Nilsen (Red.), *Erfaringer med institusjonell etnografi* (s. 269–287). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.195.ch13>
- Juhl, P. (2022). *På sporet af det gode børneliv: Et børneperspektiv på tidlig indsats*. Frydenlund Academic.
- Knafo, S. (2020). Neoliberalism and the origins of public management. *Review of International Political Economy*, 27(4), 780–801. <https://doi.org/10.1080/09692290.2019.1625425>
- Knage, F.S. Becoming an Absent Student: Analysing the Complex Entanglements in Persistent School Absence. *Hu Arenas* (2023). <https://doi.org/10.1007/s42087-023-00329-7>
- Kvale, S. (2004). Frigørende pædagogik som frigørende til forbrug. I J. Krejsler (Red.), *Pædagogikken og kampen om individet – Kritisk pædagogik, ny inderlighed og selvets teknikker* (s. 32–62). Hans Reitzels Forlag.
- Lareau, A. (2011). *Unequal childhoods: Class, race, and family life. With an update a decade later* (2. utg.). University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520949904>
- Lyotard, J.-F. (1989). Time today. *Oxford Literary Review*, 11(1/2), 3–20. <https://doi.org/10.3366/olr.1989.001>
- Mayson, S. G. (2019). Bias in, bias out. *The Yale Law Journal*, 128(8), 2218–2300.
- Meier, J. (2023). Præstation og eksistens: Unges kampe med og mod sig selv. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 9, 1–18. <http://doi.org/10.23865/ntpk.v9.3991>
- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – Tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*.
- Meld. St. 15 (2022–2023). *Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar*.
- Moynihan, R., Doust, J. & Henry, D. (2012). Preventing overdiagnosis: How to stop harming the healthy. *BMJ*, 1–6. <https://doi.org/10.1136/bmj.e3502>
- Munck, C. & Marschall, A. (2023). Omsorg og risikovurderinger i daginstitutionen – når forældres omsorg og livsførelse tolkes som uvilje til samarbejde. *Psyke & Logos*, 44(1), 50–66. <https://doi.org/10.7146/pl.v44i1.141121>
- Mæland, J. G. (2021). *Forebyggende helsearbeid: Folkehelsearbeid i teori og praksis* (5. utg.). Universitetsforlaget.
- Oakley, A. (1994). Women and children first and last: Parallels and differences between children's and women's studies. I B. Mayall (Red.), *Children's childhoods: Observed and experienced* (s. 13–32). The Falmer Press.
- Packer, M. J. (2011). *The science of qualitative research*. Cambridge University Press.

- Petersen, A. & Madsen, O. J. (2023). The achievement society: Youths too good for their own good? *Subjectivity*. <https://doi.org/10.1057/s41286-023-00147-w>
- Prout, A. & James, A. (1997). A new paradigm for the sociology of childhood? Provenance, promise and problems. I A. Prout & A. James (Red.), *Constructing and reconstructing childhood* (2. utg.). Falmer.
- Rebughini, P. (2021). A sociology of anxiety: Western modern legacy and the Covid-19 outbreak. *International Sociology*, 36(4), 554–568. <https://doi.org/10.1177/0268580921993325>
- Rose, N. (2001). The politics of life itself. *Theory, Culture & Society*, 18(6), 1–30. <https://doi.org/10.1177/02632760122052020>
- Rose, N. (2007). *The politics of life itself: Biomedicine, power, and subjectivity in the twenty-first century*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400827503>
- Schmidt, L.-H. & Kristensen, J. E. (2018). *Lys, luft og renlighed – Den moderne socialhygiejnes fødsel* (3. utg.). Akademisk Forlag.
- Shotter, J. (2011). Embodiment, abduction, and expressive movement: A new realm of inquiry? *Theory & Psychology*, 21(4), 439–456. <https://doi.org/10.1177/0959354310372992>
- Trebežnik, L. (2019). Being on the brink of the future: Jacques Derrida and poetics of waiting. *Bogoslovni vestnik*, 79(2), 347–356. <https://doi.org/10.34291/BV2019/02/Trebeznik>
- Werner, E. E. (2013). What can we learn about resilience from large-scale longitudinal studies? I S. Goldstein & R. B. Brooks (Red.), *Handbook of resilience in children* (s. 87–102). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_6
- Wyness, M. (2019). *Childhood and society* (3. utg.). Bloomsbury Academic.

